

Õiguskantsler

Teie 23.11.2015 nr

Meie 15.12.2016 nr 6-1/151464/1605182

Lotopileti ostmisel isiku tuvastamine

Austatud avaldaja

Alates 1. jaanuarist 2016 on võimalik piirata lisaks enda õigusele mängida õnnemänge (kasiinomänge) ka õigust mängida totot (teha spordiennustusi) ja klassikalist loteriid. Igaüks saab end kanda [hasartmänguseaduse](#) (edaspidi ka HasMS) § 39 alusel loodud hasartmängu mängimise piirangutega isikute (HAMPI) nimekirja. Hasartmängude korraldajad peavad tagama, et nimekirja kantud isikul ei võimaldata neid hasartmänge mängida.

Kohustuse täitmiseks tuvastavad klassikalise loterii korraldajad alates 1. jaanuarist 2016 igakordselt lotopileti müümisel ostja isiku ning kontrollivad, kas ta on kantud HAMPI nimekirja. Pöördusite õiguskantsleri poole palvega hinnata, kas lotopileti ostmisel ostja isiku tuvastamine on põhiseadusega kooskõlas.

On mõisteta, et lotopileti ostmisel isikut tõendava dokumendi esitamine on ebamugav inimestele, kellele loterii mängimine probleeme ei põhjusta, ent see on vajalik hasartmängusõitlaste huvide kaitseks. Lotopileti ostmisel isiku tuvastamine on põhiseadusega kooskõlas.

Hasartmängu mängimise piirangutega isikute nimekiri on enesevälistusnimekiri. Isik kantakse sellesse tema kirjaliku avalduse alusel (HasMS § 39 lg 3). Klassikalise loterii korraldajad peavad kehtestama meetmed, mis tagavad, et hasartmängu mängimise piiranguga isikute nimekirja kantud isikul ei võimaldata mängida nende korraldatavaid hasartmänge, mille mängimisele on isik piirangu seadnud (HasMS § 39 lg 8).

Enesevälistusnimekiri saab toimida üksnes siis, kui hasartmängu mängiv isik tuvastatakse. Ilma isikut identifitseerimata ei saa kontrollida, kas ta on piiranud enda õigust loteriid mängida. Kuigi hasartmänguseadus ei kohusta loteriipileti ostmisel esitama isikut tõendavat dokumenti, selgitatakse selle muutmise [seletuskirjas](#), et „loteriipileti ostjad ning totomängijad peavad end identifitseerima (näiteks ID-kaardi abil), et oleks võimalik kontrollida, kas nad pole end enesevälistusnimekirja kandnud.“

Kohustus end ostu sooritamisel identifitseerida riivab isiku eraelu puutumatumust, sest võimaldab müüjal tuvastada, kes ostu teeb. Müüja kontrollib ostja isikukoodi või selle puudumisel perekonnanime, eesnime ja sünniaja järgi hasartmängu mängimise piirangute isikute nimekirjast,

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

kas loteriipileti võib müüa. See on isikuandmete töötlemine, mis riivab samuti ostja õigust privaatsusele. Need eraelu puutumatuse riived on siiski väheintensiivsed. Isikut tõendavale dokumendile kantud andmed ei ole delikaatsed ning müüjal puudub võimalus neid talletada. Hasartmängu mängimise piirangute isikute nimekirja päringu tegemine logitakse, mistõttu on võimalik müüja tegevust HAMPI nimekirja kasutamisel kontrollida ning sedakaudu välistada, et müüja ei kuritarvita andmetele ligipääsu.

Samuti ei ole lotopileti ostmisel isiku tuvastamise nõue uus. Ka enne 1. jaanuarit 2016 pidi korraldaja tagama, et totot ei saa mängida alla 18-aastased ja lotot alla 16-aastased inimesed. Ka isiku vanuse tuvastamiseks tuleb ta identifitseerida.

Hasartmänguseaduse muutmise seaduse seletuskirja kohaselt õigustab eraelu puutumatuse põhimõtte riivet vajadus kaitsta hasartmängusõltuvusse sattunud mängijate huve. Eestis mängib loteriid 43% 16-74 aastasest elanikkonnast. 3% kõikidest mängijatest ehk ligi 13 000 inimest on hinnatud „tõenäoliselt patoloogilisteks“. Patoloogilistel õnnemängude mängijatel on raha peale mängimisega probleeme. [Seletuskirjas viidatud TNS Emori poolt 2012. aastal koostatud uuringu](#) kohaselt mängib 90% tõenäoliselt patoloogilistest mängijatest suurema summa peale, kui oli algselt kavas. 45% patoloogilistest mängijatest on mängimiseks või mänguvõla tasumiseks raha laenanud või võtnud, kusjuures 21% on jätnud laenatud raha tagasi maksmata. Hasartmängusõltuvus on haigus.

79% mängijatest on tundnud ennast oma mänguharjumuste tõttu süüdlaslikult ning 68% on tundnud, et sooviks raha peale mängimist lõpetada. Enesevälistusnimekiri on üks kõige efektiivsemaid viise aidata isikul vabaneda hasartmängusõltuvusest. Kui isik piirab enda õigust mängida loteriid, lastes teha hasartmängu mängimise piirangute isikute nimekirja vastava märke, ei saa ta edaspidi lotot mängida.

Põhiseaduse § 26 kohaselt võib riik õigust eraelu puutumatusele riivata tervise kaitseks. Varem kirjeldatud väheintensiivne privaatsuse riive on õigustatud, sest see on vajalik, et aidata patoloogilistel hasartmängude mängijatel sõltuvusest vabaneda. Arvestades vajadust võimaldada ligi 13 000 loteriist sõltuvuses oleval isikul võidelda enda haigusega, ei ole kohustus end loteriipileti ostmisel tuvastada ülemäärane.

AS Eesti Loto kannab loteriipiletile selle ostnud isiku isikukoodi esimesed seitse numbrit ning maksab pileti võidu välja vaid selle ostnud isikule. Leidsite, et ka selline piirang on ebamõistlik. Hasartmänguseadus ei kohusta AS-i Eesti Loto isikukoodi loteriipiletile kandma, vaid see on ettevõtte äriotsus. Õiguskantsler kontrollib riigi ja kohaliku omavalitsuse kehtestatud normide põhiseaduspärasust. Äriotsus selliselt kontrollitav ei ole.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise